

Lehiaketako kiroletik aisialdiko jarduera fisikora: emakumeen esperientziak eta esanahiak

Olaia Eizagirre-Sagastibeltza¹, Uxue Fernandez-Lasa^{1,2}, Oidui Usabiaga Arruabarrena^{1,2}

¹Hezkuntza eta Kirol Fakultatea, Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU)

²GIKAFIT (Gizartea, Kirola eta Ariketa Fisikoa Ikerkuntza Taldea)

Ikerketa honen helburua izan zen pilotari izandako emakumeek lehiaketako kirola zergatik utzi zuten ezagutzea eta beraien behar eta interesetara egokituko litzatekeen ereduak zer ezaugarri izan behar litzuzkeen identifikatzea. Feminismo postestruturalistaren ikuspegiaren oinarritutako elkarrizketa sakon zein talde-erabakidaren bidez, Nafarroako pilota-elkarte bateko lau pilotari ohiren eta entrenatzailearen bizipenak jaso eta aztertu ziren. Itzultzeko aukera aztertzen hasiz gero, beste eskaintza-eredu bat nahiko lukete, haien interesetara egokitua, besteak beste, giro ona eta taldearekiko konpromisoa nabarmendu zituzten. Horrela, garai batean topatu zituzten zailtasunei erresistentzia agertu eta ahalduntzeari bide emango liokete. Hala ere, zalantzak eta kontraesanak azaleratu ziren, eskaintzak nolakoa izan behar lukeen erabat argi geratu gabe. Errealitate-aniztasuna dela eta, konplexua izan liteke jarduera fisikoan aritzeko aisialdiko talde bat sortzea. Emakumeen ahotsetatik beraientzako aisialdiko eskaintza sortzeak, ordea, jarduera fisikoarekiko atxikimendua eraginkorragoa izaten lagun lezake.

GAKO-HITZAK: Atxikimendua · Aisialdia · Emakume kirolariak.

From competitive sport to leisure time physical activity: women's experiences and meanings

The objective of this study was, based on experiences of female Basque pelota ex-players, to know why they dropped out of competitive sport and to identify which characteristics should have a model adapted to their needs and interests. Post-structural feminist perspective was used. Experiences of four ex-players and a coach of Navarre were collected and analysed through in-depth interviews and group interview. They would like a new offer model adapted to their interests, highlighting aspects such as a good atmosphere and group commitment. The difficulties that were underlined would lead to resistance and empowerment. However, doubts and contradictions arose about how the offer should be. Given the diversity of realities, it could be complex to create a leisure time physical activity group. However, developing the leisure offer for women through their voices could contribute to greater effectiveness of adherence to physical activity.

KEY WORDS: Adherence · Leisure · Sportswomen.

<https://doi.org/10.26876/uztaro.118.2021.2>

Jasotze-data: 2020-06-18

Onartze-data: 2020-11-03

1. Sarrera

Gaur egungo gizartean, aisialdia egunerokotasuneko alderdi garrantzitsu bihurtu da (Roberts, 2006). Laneko eta familiako betebeharez gain, norberaren garapen eta gozamenarako baliagarriak diren ekintza eta guneak geroz eta gehiago balioesten dira, jarduera fisikoa eta kirol-aukerak tartean (Maya-Frades, 2004). Osasunaren eta gorputzaren zainketaren garrantziarekiko kontzientzia-zabalketa dela medio, geroz eta jende gehiago mantentzen da aktibo fisikoki (Moreno-Murcia, Marcos-Pardo, eta Huéscar, 2016).

Aktibo mantentzeko erak askotarikoak izan daitezkeela eta, Roessler eta Mullerrek (2018) «lehiaketako kirolari»-en eta «aisialdiko kirolari»-en arteko bereizketa egin zuten. Lehenengoak, klub edo federazioek zuzendutako lehiaketetako parte-hartzailetzat ulertuz eta, bigarrenak, erakundeek egituratutako lehiaketatik at aritzen ziren partaidetzat hartuz. Lan honetan bi kontzeptu horien esanahia aintzat hartzeaz gain, aisialdiaren barruan «aisialdiko kirola» eta «aisialdiko jarduera fisiko antolatua» desberdinu dira. Biak federazioen eta kirol-kluben egituretatik kanpo kokatzen dira eta era antolatuan praktikatzen dira. Aisialdiko kirola klub edo federazioek antolatutakoa da, baina errendimendura bideratutako egutegitik at dago, eta aisialdiko jarduera fisiko antolatua, berriz, eragile edo egitura horietatik kanpo dago, beren kabuz egiten dute eta ez dauka inongo lehiaketa-antolaketa. Era berean, azpimarratzekoa da aisialdiko taldeak intentsitate-maila, maiztasun, helburu zein motibazio desberdinekin aritu badaitezke ere, asko direla lehiaketako kirolarien seriotasun-maila berberarekin aritzen direnak, jarduera modu erregular eta kementsuan eginez (Kerr, Fujiyama, eta Campano, 2002).

Nafarroako Osasun Komunitarioaren Behatokiko datuen arabera¹, 2017. urtean 15 urtetik gorako nafarren % 46,8k jarduera fisiko edo kirolen bat praktikatzen zuen astean behin edo gehiagotan. Talde horren barruan % 18,6 federatu lizentziaduna zen, gainontzeko % 28,2a, aldiz, lehiaketa ofizialik gabeko edo aisialdikoak diren kirol edo jarduera fisikoetan aritzen zen. Geroz eta jende gehiago aktibo mantentzen dela jakinik ere, Espainiako Kirol Estatistiken Urtekarian² sexuaren araberako datuei erreparatuz, 2019. urtean Nafarroako federatu lizentziadunen % 70,8 gizonezkoak ziren, emakumezkoak % 29,2 soilik izanik. Balio maskulinoak nagusitzen diren kirolak praktikatzen dituzten emakume askok, gainera, genero-estereotipoetan oinarritutako oztupoekin egiten dute topo (Jun eta Kyle, 2012; Evans eta Anderson, 2016). Izan ere, genero-estereotipoek generoen arteko berdintasunik eza indartzen dute kirolean, emakume zein gizonen jokoera onargarriak adieraziz eta, horrekin, gizoni eta emakumeei zein kirol dagozkien zehaztuz. Horrekin batera, zenbait ezaugarri, hala nola lehiakortasunak, indarrak eta oldarkortasunak, kirolaren eta maskulinitate hegemonikoaren arteko lotura errotu dute gizartean (Fasting, 2017). Horrela, genero-estereotipoek gizartean emakumezkoen kirola bigarren mailakotzat

1. Jarduera fisikoarekin erlaziozkoen bitzita-estiloen inguruko informazio gehiago eskuratzeko: <http://www.navarra.es/home_es/Temas/Portal+de+la+Salud/Ciudadania/Observatorio+de+Salud+Comunitaria+de+Navarra/Temas+de+Salud/Estilos+de+vida/Serie+Estilos+de+Vida++Actividad+Fisica+2019.htm>.

2. Kirolari federatuen inguruko informazio gehiago eskuratzeko: <<http://www.culturaydeporte.gob.es/servicios-al-ciudadano/estadisticas/deportes/anuario-de-estadisticas-deportivas.html>>.

hartzeko eragina izan dute, emakumeen gorputzak ahultzat jo izan direlako eta kirola egitea ez-femeninotzat ulertu izan delako, besteak beste (Migliaccio eta Berg, 2007). Era berean, kirolak eragile pedagogiko, sozializatzaile zein balio- eta jarrera-transmititzaile izaera badu ere, genero-ereduen eraikuntza eta transmisio etengabeari bide ematen dio, sexuen arteko oposizio bitarra indartuz eta genero maskulino eta femeninoaren ereduetatik at dauden adierazpen eta jarrerak baztertuz (Vicente-Pedraz eta Brozas-Polo, 2017). Hau da, kirola eta jarduera fisikoa egiten duten emakumezkoak gogogabetzeko aukera handiak daude, gizarteak haien pasibitatea espero baitu (Engh, 2011).

Horrez gain, adinean aurrera egin ahala kirola praktikatzeko duten pertsona kopurua jaitsiz doa. Lehiaketak edo taldeak eskatzen duen gutxieneko abilezia-mailara ez iristea atxikimendua oztopatzen duen ohiko faktorea da, kirolaren egitura hierarkikoa eta selektiboa izanik, askorentzat jardueran jarraitzea zaila bihurtzen baita (Clark, 2012). Orobat, gehiegizko lehiakortasuna, presio soziala, jardueretan parte hartzeko kostu altuak edo eskola-garaian Heziketa Fisikoko saioretan izandako bizipen negatiboak daude, besteak beste, aktibo mantentzeko zailtasunen artean (Allender, Cowburn, eta Foster, 2006). Emakumeen kasuan, gainera, aurretik aipatutakoez gain zailtasun gehigarriak jasan behar izaten dituzte, neska edo emakume izate hutsagatik: gizonen menperaturiko kirol-kultura izatea, emakume kirolari eredu gabezia, komunikabideen interes falta, emakumezkoen kirolari buruzko hautemate negatiboak, besteak beste (Crane eta Temple, 2015; O'Reilly, Brunette, eta Bradish, 2018). Eskaintza motak ere badu eraginik kirol-uztean; baliabide ekonomiko zein humano gutxi izatea, kirol-azpiegituren falta, entrenamenduetako sistema zein entrenatzailearen estilo desegokiak dira eskaintzaren kalitate kaskarraren adierazleetako batzuk (Azurmendi, 2009). Bestalde, taldean giro txarra izateak edo taldekideekin zein entrenatzailearekin eroso ez sentitzeak jarduerarekiko haustura bultzatzen dezakete (García-Calvo *et al.*, 2010). Horregatik, entrenatzaileei dagokienez, Fontechak (2003) azpimarratzen duen bezala, garrantzitsua da formaturik egotea, oinarrizko mailetatik hasita ondorengoetaraino kirolariei tratu egokia eman diezaieten eta faktore honek kirolarien gogogabetzea eragiteko dituen aukerak gutxitu daitezkeen.

Horrekin loturik, talde-sentimendu indartsua izatea eta harreman sozial gogobetegarriak bilatzea aurretik aipaturiko zailtasunei aurre egiteko lagungarri suerta daitezke (Iwasaki eta Havitz, 2004). Elkarren artean babesa adieraziz eta norberaren bizitzako kontuez hitz egiteko tarteak izanez, harreman estuak eraikitzen dira eta talde-kohesioa edo taldeko azpikultura sortu ohi da (Kyle eta Chick, 2004). Horrek, gainera, genero-estereotipoen aurrean indartu eta erresistentzia agertzeko tresna moduan funtziona dezake (Green, 1998; Thorpe, 2009). Bide beretik, Fendt eta Wilsonen (2012) surfa aisialdian egiten zuten emakume batzuekin eginiko azterketan, maila fisiko, sozial eta kulturalen generoari dagozkion oztopoei erresistentzia agertzeak ahalduz emari bide eman diezaiokela ondorioztatu zuten, emakumeak indartsu, trebe eta apartak izateaz harro sentituz. Horrek laguntzen du elkarren arteko harremanak sakontzen eta talde-sentimendua sendotzen, taldekideei dagokien komunitate soziala sortuz eta jardueran elkarrekin gozatuz (Bidonde, Goodwin, eta Drinkwater, 2009).

Beraz, badago aisialdiko kirol zein jarduera fisikoarekiko atxikimendua duenik, horrek berekin dakartzan onura sozial, fisiko zein mentalak eskuratuz (Leipert, Scruby, eta Meagher-Stewart, 2014). Horretarako, mesedegarri izan daitezke gurasoen zein kideen babesa jasotzea, garaipen edo emaitzei gehiegizko garrantzirik ez ematea, gozamina sentitzea, harreman sozialak lantzea eta baita entrenatzailearen jarrera lagunkoia izatea ere (Flintoff eta Scraton, 2001; Allender, Cowburn, eta Foster, 2006).

1.1. Marko teorikoa: feminismo postestrukturalista

Lan hau feminismo postestrukturalistaren ikuspegian oinarritu da. XXI. mendearen hasieran aisialdiari buruzko ikerketetan, feminismoaren barruan, postestrukturalismoa indarra hartzen hasi zen. Ikuspegi horrek azpimarratzen du emakume izateak askotariko esanahiak izan ditzakeela, emakumeak bizitza-esperientzia eta egoera askotarikoak dituzten talde heterogeneotzat hartuz (Henderson, 2013). Horrela, postestrukturalistek ez dute egia unibertsalik aurkitzeko interesik; aitzitik, nahiago dute aniztasunean eta kontraesanetan oinarritu desberdintasunak agerian uzteko helburuarekin (Giblin, 2016).

Teoria feminista batzuk emakumeen gizonetikiko menpekotasunean ardazten dira, boterearen eraiketa norabide bakarrean ulertuta (Aitchison, 2000). Feminismo postestrukturalistaren barruan, aldiz, boterea banakoen elkarreragin sozial guztietan dagoela esaten da, eta modu horretan, botere-harremanak sortzeko eta birsortzeko aukera izaten da (Aitchison, 2005). Hortaz, aisialdian bizitzako beste alderdietan bezala, botere-harremanak sortzen dira, eta postestrukturalismoaren begietan, posible da harreman horiek aldatzea, boterearen negoziazioaren bitartez (Bavinton, 2007).

Gainera, Shawek (2001) zioen moduan, emakumeek aisialdiaren bidez arau sozialen aurrean erresistentzia agertzeak antzeko egoeran daudenei ahalduntzen lagun diezaieke, zailtasunak identifikatu eta haiei aurre egiteko moduak topatuz. Aisialdiko zailtasunekiko ikuspegia aldatuz joan da urteetan zehar, eragiten dituzten edo eragin ditzaketen ondorio negatiboen azterketatik, mugen aurrean erresistentzia agertzearen eta ahalduntzearen lanketara (Henderson, 2013). Gainera, Shogane (2002) zailtasun horiek positiboak izan daitezkeela babesten zuen, mugei aurre egiteko estrategiak bilatuz eta aisialdiaz gozatzea lortuz. Beraz, feminismo postestrukturalistak, emakumeak azterketaren erdigunean kokatuz eta haien errealitatean aniztasuna kontuan hartuz, aisialdian topatzen dituzten zailtasunak identifikatzeko eta aurre egiteko dituzten moduak ulertzeko aukera ematen digu.

Sarreran aipatu diren zenbait ikerlanek, batetik, kirol-jarduera eta jarduera fisikoekiko atxikimendua lortzeko beharrezkoak diren baldintzak eta, bestetik, kirolariak jarduera uztera bultzatzen dituztenak zein diren aztertu dute. Kirola utzi dutenen ahotsetatik jarduera fisikoarekin jarraitzeko sor daitezkeen alternatiben nolakotasunak ikertzea aberasgarria izan daiteke, ordea. Horrela, aisialdiko eskaintzen egitura eta ezaugarriak partaideen neurrira proposa daitezke, haien nahi eta beharrak aintzat hartuz eta atxikimendurako askotariko moduak ulertuz

(Fernandez-Lasa eta Usabiaga, 2019). Ikerketa hau euskal pilotako testuinguruan egin zen. Kirol hori tradizionalki gizonezkoek menperatutakoa izan denez (González-Abrisketa, 2013; Fernandez-Lasa, Usabiaga, eta Soler, 2019), emakumeek frontoietan lekua egiteko gogor borrokatu behar izan dute, beste hainbat kulturagunetan bezala, emakumeak erdigunean kokatzea ukatu baitu maskulinitate hegemonikoak. Bestalde, kirol horretan sexuen arteko partaidetza-ezberdintasuna oinarrizko mailetatik ondorengoetaraino doa. Nafarroan³, esaterako, 2015/2016 denboraldian euskal pilotako eskola-adineko parte-hartzaileen artean neskak % 8,5 ziren eta euskal pilotako lizentzietan emakumezkoak % 6,1. Ikerlan honen helburua zera izan da, emakume pilotariak izandakoen hitzetatik abiatu, jarduera fisikoa egiten jarrai dezaten, eskaintzak izan behar lituzkeen ezaugarri nagusiak identifikatzea, honako bi galdera hauen erantzunetan oinarrituta:

- Zergatik utzi zuten jarduera lehiaketako kirolariek?
- Zerk sortuko lieke kirol-jarduera edo jarduera fisikoarekiko atxikimendua?

2. Metodologia

2.1. Parte-hartzaileak

Ikerketa honetan bost pertsona elkarrizketatu ziren: batetik, euskal pilotan 4 eta 10 urte artean federatuen mailako lehiaketan jardun zuten 20-23 urte arteko lau emakumerekin talde-eztabaida egin zen; bestetik, lau pilotari ohi horien euskal pilotako klubean duela 30 urtetik gaur egunera arte entrenatzaile moduan jardun zuenarekin sakontzeko galdeketa. Pilota-eskola hori landa-eremuko 2.500 biztanle inguruko herri batean dago kokatuta eta 2019-2020 denboraldian 8-18 urte arteko 36 neska aritzen ziren bertan, gomazko paleta jokamoldean. Euskal pilotako klub horretan, neskek gomazko paletan dihardute eta, 2018-2019 denboraldira arte, mutilek eskupilotan. Lehenengo aldia izan zen 2019-2020 denboraldia klubaren historian pilotalekua neskei bideratutako entrenamenduekin eta partidekin bakarrik bete zena. Euskal pilotan hori ez da ohikoa, pilotaren mundua izaera maskulinoa duen kiroltzat hartzen baita (González-Abrisketa, 2005). Parte-hartzaileak nahita hautatutako laginketaren bidez aukeraturikoak izan ziren. Elkarte horretara jo zen azken 30 urteetan mutilen pilotaz gain, neskena sustatu duen elkarre ezaguna eta erreferentea delako Nafarroan. Pilotariak hautatzeko inklusio-irizpideak 2019-2020 denboraldian lehiaketako pilotari ez izatea eta gutxienez denboraldi batez elkarre horretan federaturik egotea izan ziren, bertako egoera barrutik bizi duten lehiaketako pilotari ohi izatearen baldintza betez. Entrenatzaileari dagokionez, ordura arte neskekin aritu zen entrenatzaile finko bakarra eta klub horretan 30 urte eginak zituen pertsona bakarra izateagatik jo zen berarengana, elkarre eta kirolak izandako bilakaeraz ikuspegi zabala eman ziezagukeelako. Bestalde, parte-hartzaileen inguruko datuak anonimatuak mantendu ziren, etika-irizpideei jarraituta. Emaitzen irakurketa errazte aldera, parte-hartzaile bakoitzari ezizen bat ezarri zitzaion.

3. Nafarroako Euskal Pilotaren Ikerketari buruz gehiago jakiteko: <<https://www.deportenavarra.es/imagenes/documentos/estudio-de-la-pelota-vasca-en-navarra-2010-2016-227-es.pdf>>.

2.2. Datuak jasotzeko metodoak

Datuak jasotzeko talde-eztabaida eta sakontzeko galdeketa-teknikak erabili ziren. Pilotariek euskal pilotan federatuta zeudenean izandako esperientzia eta utzi ostean zutena partekatu nahi izan zen talde-eztabaidaren bitartez. Teknika horrekin, ezaugarri komunak zituzten pertsonak elkartu eta gai baten inguruan zeuden ideia ezberdinak jasotzea izan zen helburua (Bonilla-Loyo, Del Valle-Rojas, eta Martínez-Bonilla, 2012). Entrenatzailea sakontzeko galdeketa bidez elkarrizketatu zen, rol horretatik neska pilotariek izandako esperientzia pertsonalak ezagutu nahian. Teknika horren bitartez, Callejo-Gallegok (2002) argitzen zuen bezala, parte-hartzaileen ikuspuntu eta bizipen pertsonalak ezagutu nahi izan ziren.

Elkarretaratze bakoitzerako alde aurretik gidoi bat prestatu zen hainbat eduki multzo abiapuntu harturik, horien artean honakoak: gomazko paletan aritzeko arrazoiak, jarduera uztera bultzatu zituzten oztopoak, atxikimendua lortzeko beharrezko baldintzak, emakumezkoen euskal pilotari buruzko ikuspegiak, etorkizunean gomazko paletako aisialdi-eskaintza bat sortzeari buruzko iritziak eta horrek izan behar lituzkeen ezaugarriak. Elkarrizketa-teknikari dagokionez, parte-hartzaileen iritziak eta esanahiak ezagutzeko asmoz, galdera erdiegituratuak erabili ziren (Schmidt, 2004).

Elkarrizketak parte-hartzaileekin adosturiko leku eta orduetan egin ziren, saio bat jokalaria ohiekin eta beste bat entrenatzailearekin eginez, hiru ordu-laurdeneko eta ordu-erdiko iraupenarekin, hurrenez hurren. Hasi aurretik ikerketaren oinarriko ezaugarriak azaldu zitzaizkien eta baimen informatuak sinatu ostean grabagailua martxan jartzeko oniritzia jaso zen. Ondoren, grabaketak transkribatu ziren gerora azterketa egiteko. Bestalde, jokalaria ohiekin beste egun batean elkartu eta entrenamendu-saio bat egin zen. Modu informalean eginiko galdeketa zein naturaltasunez sortutako solasaldien bitartez ikergaiarekin loturiko hainbat gai azaldu ziren. Bertan jasotako datuak landa-eguneroko batean jaso ziren, informazio berria gaineratuz zein talde-eztabaidan aipatutako alderdi batzuetan sakonduz.

2.3. Datuen analisisia

Elkarrizketen transkribapena egin ostean, eskuratutako datuak modu kualitatiboan aztertu ziren. Rapleyk (2014) edukien analisiaren inguruan proposatutako gomendioei jarraituz, datuak behin eta berriz irakurri ziren eta modu induktiboan ikerketa-galderekin erlazioan zeuden zati esanguratsuak kodifikatu. Aipuen aukuraketan informazioaren saturazioa ardatz izan zen eta ikerketan parte harturiko ikerlari guztien artean triangulazioa egin zen. Datuetatik eratorritako kode ezberdinak antolatuz kategoria-sistema bat eraiki zen (ikusi 1. taula).

1. taula. Datuak analizatzeko eraikitako kategoria-sistema.

Kategoriak	Azpikategoriak
Jarduera uztearen atzean dauden arrazoiak	Kideen arteko lehia Abilezia-mailaren eragina Entrenatzailearen eskakizun eta jarrerak Ikasketak eta lana Interes berriak Lehentasunetan aldaketak
Jarduerarekiko atxikimendua izateko baldintzak	Entrenamendu mota Baliabideak Egutegia Giroa Partaideen abilezia-maila Partaide kopurua Konpromisoa

3. Emaitzak eta eztabaida

Sarreran egindako bi galdereri erantzuteko asmoz, emaitzak bi ataletan banatu dira: batetik, kirol-jarduera uztea ahalbidetzen duten alderdiak eta, bestetik, jarduerarekiko atxikimendua izateko alderdi lagungarriak.

3.1. Jarduera uztearen atzean dauden arrazoiak

Jarduera uztearen atzean dauden arrazoiak bi azpiataletan banandu dira: batetik, lehiaketaren eraginari dagozkion emaitzak aurkeztu dira, kideen lehiatik, abilezia-mailaren eraginetik eta entrenatzailearen eskakizun eta jarreretatik eratorriak; bestetik, interes eta lehentasunetan izandako aldaketei dagozkienak nabarmendu dira, ikasketak eta lana, interes berriak eta lehentasunetan aldaketak ezberdinduz.

3.1.1. Lehiaketaren eragina

Gomazko paletan aritutako hasierako urteak gogora ekartzean, oroitzapen onak zituzten orokorrean parte-hartzaileek. Horien artean, lehiaketaren bidez toki berriak ezagutzea gustatzen zitzaieela azpimarratu zuten gehienek: «Hasieran zen *la hostia* ateratzea kanpora eta esaten zenuen “gaur ez dakit nora, hurrengoan ez dakit nora”» (Ariane). Entrenatzeaz gain asteburuetan partida izateak jarduerari gustuko zuten seriotasuna gehitzen ziola aipatu zuten: «Nik uste dut ere ematen ziola seriotasun puntu bat kirolari. Ez dakit nola esan, ez zela bakarrik entrenatzea, hartzen zenuen serio» (Irati).

Seriotasun horren gaindik lehiakortasun handiegia nabaritzea, ordea, ez zitzaien erakargarri, deseroso sentitzen ziren pilotariak, lagunarteko babesaren falta nabarituz. Iratik beste elkarte batzuetako kideez hitz egitean honela azaldu zuen: «Ez zen jokoa bakarrik, zen giro guztia, nabaritzen zen giroan. [...] daukate lehiaketa buruan eta pikatzen ziren beraien artean eta guzti» (Irati). Beraz, beren klubeko kideekin eroso sentitzen ziren, baina partidetan lehiaketari beraiak baino garrantzi handiagoa ematen zioten pilotariekin elkartzea ez zitzaien gustatzen.

Izan ere, lehiaketetan binaka aritzen ziren eta sarritan egokitzen zitzaien bertakoa ez zen bikotea. Shannonek (2016) dantzari batzuekin eginiko azterketa batean, hainbat parte-hartzaile taldez aldatu behar izan zirela jaso zuen, kideen artean giro lehiakorra nagusitzen zela eta, elkar babestu eta animatu beharrean. Bide beretik, kide ezezaguna izateak ziurgabetasun-sentipena eta urduritasuna eragiten zuen batzuegan: «Nik nahiago nuen jokatzera [bertako elkartekoekin] edo nire betiko bikotearekin. Zeren “zara honekin”, ez, hori ez zitzaidan gustatzen, jartzen zitzaidan *nerviosismo* hori, edo... ez» (Udane). Horrela, lehiakortasunagatik edo ezezagunek sortutako urduritasunagatik, batzuek argi zuten beren klubeko pilotariekin soilik aritu nahi zutela. Izan ere, neska batzuentzat kirola lagun taldearekin denbora pasatzeko baliabide bat izan ohi da, eta arrazoi ezberdinengatik lagun horiekin jarraitzeko ezintasuna sortzen zaienean, kirola bigarren mailakoa izatera igarotzen da, jarduera uzteko aukerak areagotuz (Flintoff eta Scraton, 2001).

Nahiz eta, oro har, giro goxoa eta ez lehiakorra nahiago izan, parte-hartzaileen hitzetan, kontraesana antzeman zen, batzuentzat jendea ezagutu eta harreman berriak sortzea erakargarria baitzen: «Zure bikotea ere baldin bazen kanpokoa, ba ezagutzea bestea, jakitea ea nola jolasten duen» (Ainhoa). Gertakizun hauetaz pilotako entrenatzailea ere jabetzen zen, neska batzuek lehiaketaz kanpo aritu nahi zutela esan izan ziotenean: «Lehiaketak agian jendea egiten du izutu pixka bat eta nik izan ditut neskak oso-oso onak pilota-eskolan eta ez zutela lehiaketa nahi» (Asier). Snowboarda praktikatzen zuen neska talde baten kasuan ere, batzuek lehiaketan parte hartzea maite zuten eta beste batzuek aisialdi-jarduera gisa hartzea nahiago zuten, besteak beste, lehiaketak eskatzen duen konpromiso-mailagatik edo jasan beharreko presioagatik (Sisjord, 2013). Kasu honetan, ordea, pilotariek ez zeukaten aisialdian aritzeko talderik. Klubean txapelketetan aritu gabe parte hartzeko aukera izanik ere, entrenamenduetan lehiaketako pilotariei ematen zitzaien lehentasuna. Horrela, paletako neska hauen kasuan gertatu zen bezala, lehiaketak uzteak jarduera erabat uzteko aukerak handitu zituen.

Entrenamenduei dagokienez, alde batetik, pilotarien arteko giro ona nabarmendu zuten, harmailan eserita zeudela izaten zituzten hizketaldiak gogora ekarriz, askotan entrenatzaileak ezer esan arte jardueraz ahaztu eta hitz eta pitz aritzen zirelarik: «Esertzen ginen zuzenean hor eta Asierrek begiratu arte atzera, ez ginen jasotzen. [...] Ginen amona gazte batzuk... kar, kar, kar. Joaten ginen al *sa/seo* “bueno ea zer gertatzen den gaur palan”» (Ariane). Hala ere, bestetik, jokalaria batzuek abilezia-mailan oinarritutako diskriminazioa jasaten zuten, hauei denbora gutxiago eskaintzen zitzaien eta bazterturik sentitu ziren bat baino gehiago: «Lehena jartzen zituen aurrean gutxi ibili behar zirenak eta gero hoberenak egoten ziren... [frontisetik gertu]» (Ainhoa). Motibazio-galera ere eragin ziola aipatu zuen Iratik: «Adibidez, trinketean ematen zioten denbora guztia, eskaintzen zieten dena beteranoei, eta gero atzetik joaten ginenei ba *mierda* bat eta noski, horrek motibazioa botatzen dizu *a la mierda*». Abilezia motorrak kirolaren arloan duen garrantziaren eraginez, Monforte eta Úbeda-Colomerrek (2019) ondorioztatu zuten pertsona bat oso trebea jotzen dela, baldin eta bere ezaugarriak bat badatoz kirolaren esparruak legitimotzat, merezimenduztat eta desiragarritzat jotzen duenarekin, hau da, gizonezkoei esleitutako ezaugarriekin. Kasu honetan, lehiaketa eta emaitzak erdigunean jartzearen poderioz arreata osoa

«onak» zirenei jartzea eta gainontzekoen bazterketa eta jarduera uztea eragiten zuela adierazi zuten. Entrenatzailearen ikuspegitik gertakari horiek ohikoak dira, maila baxuagoa dutenak alboratuz:

Iristen dira 16-17 urte, gazteak, eta noski, hor maila igotzen joaten da pila bat. Ezin zara ibili, orain arte egiten duguna, on bat txar batekin konpentsatzeko, ez. Gero txar horrek ez baldin badu ikasi, ez dauka lehiatzeko bidea, eman behar diotelako egurra. Orduan ba, mutikoetan ere gertatzen da, 16-17 urterekin maila gutxi duena joaten da uzten, maila asko duenak segituko du entrenatzen-eta geroz eta gehiago (Asier).

Izan ere, lehiaketan oinarritzen den jardueraz ari garenez, gutxieneko maila izan behar da edo gainontzekoen pare aritu behintzat, aurrera egiteko. Gainera, etengabeko porrota jasatea desatsegina eta gogorra izan daitekeenez, kirola uztea eragiten duen beste faktore bat izan daiteke. Era berean, entrenatzaileak parte-hartzaileei gehiegi eskatzeak, batzuekiko bazterketa jarrera izateak edo harreman hotza zein gogorra sortzeak, parte-hartzaileak jarduera uztera bultzatzen ditzake. Clarkek (2012) eginiko azterketako parte-hartzaileetako batzuei, esaterako, gutxieneko abilezia-maila ez izateak edo «onak» ez zirela pentsatzeak kirol-taldeetako sarbidea zaildu zien eta horrek jarduera uztea eragin. Beste parte-hartzaile batzuek, kirol-mailetan igotzea lortuta ere, entrenatzailearengandik zein gurasoengandik presio estugarriak jasaten zituzten, porrotak aurpegiratu eta geroz eta emaitza hobek eskatzen zitzaizkielarik.

Beraz, lehiaketa-egitura gustuko ez izatea jarduera uztea eragin zuen alderdi garrantzitsua izan zen guztien kasuan. Genero bidezko sozializazioak alderdi honekin zerikusia dauka, norbanakoei sozialki esleitu zaien genero-identitatearekin bat datozen jarrera, pentsaera, portaera zein sentitzeko erak hartzean datza, eta nesken kasuan kirola egitea haiengandik espero denarengandik kontraesankorra da (Joncheray *et al.*, 2016). Pilotari bakoitzak lehiaketaren eraginak maila zein modu desberdinetan jasan zituen, feminismo postestrukturalistak babesten duen bezala, emakumeak bizitza-esperientzia eta errealtate askotarikoak dituzten talde heterogeneoa baitira (Henderson, 2013).

3.1.2. *Interes eta lehentasunetan aldaketak*

Bizitzako aro aldakorretan jardueretik atxikimendua mantentzea zailagoa izan ohi da (Wood eta Danylchuk, 2012). Gaztaroan kirol-praktikaz gaindiko beste aisialdiko ekintza batzuekiko interesa piztu ohi da eta aro horretan lehentasunak antolatzea ez da erraza izaten. Kirol- zein kultura-ekitaldiak, parrandak, lagunak, bikote-harremanak eta abar. Beraz, jarduera fisikoari tartea egitea batzuetan ez da garrantzitsuena izaten, alde aurretik kirolari eskaintzen zitzaion denbora beste aisialdiko jarduera batzuei emanez (Craike, Symons, eta Zimmermann, 2009). Arianek adierazi zuen moduan, «Pala eta parranda zeuden muga. Biak zeuden hortxe-hortxe». Zaila zitzaion batoren edo bestearen artean aukeratu behar izana, bateraezina zirela aditzera emanez. Beraz, aisialdiko jarduera ezberdinen artean lehentasunak ezartzeko zailtasunari aurreko atalean aipatu diren lehiaketaren alderdi batzuen eragin negatiboa gehituz, pilotari ematen zioten garrantzia gutxituz joan zen.

Bestetik, ikasketetan aurrera egin ahala, beraiantzat alderdi hau lehentasun handikoa izanik eta batzuek, gainera, ikasketak eta lana uztartuz, denbora gehiago ematen zuten zeregin horietan, sarritan entrenamendu orduak murriztuz edo alde batera utziz eta libre zeuzkaten tarteak pilota ez zen beste ekintza batzuei eskainiz. Horrez gain, laneko zein ikastetxeko ordutegiak entrenamendu-orduekin bat etortzea zailagoa bihurtu zen. Izan ere, herritik hiriko unibertsitate edo institutura egin beharreko joan-etorriek nekea gehitzen zuten eta izan zen ikasketengatik herria utzi eta bizitokia aldatu behar izan zuenik ere, pilotako jarduna utziz. Honela erantzun zuen Iratik, gaur egun jarduerara itzultzeko aukerari buruz galdetuta:

Nik uste dut ere ez baldin banitu hainbeste gauza, igual egingo nuela gehiago. Ez dakit nola esan, baina adibidez larunbat goizak ditut libre eta gero sartzen naiz lanera. Baina larunbat goiz libre horiek ez ditut erabiltzen egiteko kirola. Egiten dut lo zuzenean. Eta igual, ez baldin banitu hainbeste gauza, ba igual bai joango nintzen goizeko tarte horretan palara pixka bat (Irati).

Hala ere, gogoarekin edozer lor zitekeela aitortu zuen batek baino gehiagok zailtasunen aurrean erresistentzia agertzeko estrategia baliagarria izan zitekeela aditzera emanez: «Nik uste dut gogoekin joaten zarela *al fin del mundo*» (Ariane). Entrenatzailea ere bat zetorren ideia horrekin: «Gaurko egunean gogoa duenak egin dezake edozein gauza». Beraz, jokalariek interes-aldaketa izan zutela adierazi zuten. Wearingek (1998) feminismo postestrukturalistaren ikuspegian oinarrituz esandakoarekin bat eginez, emakumeen egoera-aniztasuna eta askotariko esperientziak azaleratu ziren. Horrela, aisialdiko beste jarduera batzuekiko interesa handitzeak eta lehiaketaren alderdi negatiboek eragindako motibazio-galerak lehentasunetan aldaketak eragin zituen eta horrek paletarekiko atxikimendua galtzea ekarri zuen.

3.2. Jarduerarekiko atxikimendua izateko baldintzak

Jarduerarekiko atxikimendua izateko baldintzak ere, bi azpiataletan banandu dira: batetik, parte-hartzaileen interesetara egokitutako eskaintzari dagozkion emaitzak azaldu dira, entrenamendu motari, baliabideei eta egutegiari dagozkien alderdiak azpimarratuz; bestetik, taldearen egiturari dagozkionak aurkeztu dira, giroa, partaideen abilezia-maila, partaide kopurua eta konpromisoa ezberdinduz.

3.2.1. Parte-hartzaileen interesetara egokituriko eskaintza

Aurretik aipatutako faktoreek parte-hartzaileak pilotalekuetatik kanpo uzteko eragin handia izan zuten. Ondoren, itzultzeko gogoa izanik ere, ez zuten lehiaketa-egituraz ezer jakin nahi eta ordura arte behintzat, bestelako modu batean aritzeko aukerarik izan ezenez, itzultzearen aukera bazterturik zeukaten. Hala ere, baldintza batzuen barruan, berriro ere kantxara itzultzeko prest zeuden. Hau da, haien nahi eta beharrak aseko zituen egitura zen eskatzen zutena, parte-hartzaileen neurriari eginikoa, alegia. Egitura horren barruan, entrenamendu mota zehatza eta egutegi finkoa izatea ziren azpimarratutako alderdiak.

Entrenamendu motari dagokionez, «entrenamenduari etekina atara» (Ariane) behar zaiola aldarrikatzen zuten. Hau da, pilota-jokoan aritzeaz gain, entrenamendu fisikoari tarte bat eskainiko zioketela esan zuten. Paletan aritzen ziren garaian bigarren hori errefusatzeko joera zuten, baina berriro elkartzekotan garrantzitsua iruditzen zitzaieela aitortu zuten, bi jarduera moten konbinazioa aipatuz: «Nik uste igual jarriko nukeela gauza fisikoak-eta, gustatzen ez zaizkigunak hasieran eta gero ibiltzea palara lasai-lasai. Horrelako zerbait» (Ainhoa). Emakume pilotari talde batekin eginiko ikerketa batean, jarduerarekiko atxikimendua izateko, programa parte-hartzaileei egokiturikoa izatea lagungarria zela ondorioztatu zen. Emakumeak protagonista sentitzen ziren, jardueraz zein inguruko kideekiko harremanez gozatuz (Fernandez-Lasa eta Usabiaga, 2019). Bide beretik, Wood eta Danylchuk (2012) aisialdiko emakume talde baten autokudeaketaren lekuko izan ziren, ekintzak eta horien nolakotasunak denen artean zehaztuz. Horrela, parte-hartzaileak erdigunean jarri ziren, guztiei ahotsa emanez eta erabakietan parte hartzeko ahalmena eskainiz.

Horrez gain, lekua zehazturik izatea jardueraren jarraitutasunerako mesedegarri izan zitekeen. Izan ere, herriko pilotalekua sarritan okupaturik egoten zen, herriaren erdigunean kokaturik eta herritar guztientzako zabalik egonik, haur eta gazteek bertara jotzen zutelako denbora-pasa zein jolas anitzetarako. Pilota-eskolak gordeta zituen orduak ziren espazioa elkarteko pilotarientzako eskusibo bihurtzen ziren tarte bakarrak eta, askotan, libre geratzen ziren espazioak entrenatzen ari ez zirenek betetzen zituzten. Horren aurrean, batetik, udalarekin erreserba-ordua adostea aukera bezala proposatu zuten, udala baitzen esleipen horren arduraduna, betiere pilota-elkarteak dagoeneko gordeta zituen orduak kontuan hartuta. Bestetik, erabilpen gutxiago izan ohi zuten inguruko herrietako frontoietara mugitzeko proposamena mahaigaineratu zuten: «Ni lehenago joaten naiz [ondoko herriko] frontoira hemengora baino. Hemen beti dago okupatuta eta joaten zara [ondoko herrira], giltzak hartu, zabaldu eta zaude bakarrik» (Udane).

Antzekoa gertatu zitzaion Estatu Batuetan saskibaloian aritzen zen emakume talde bati (Zou eta Scott, 2017). Horien kasuan espazioetara heltzeko zailtasuna, emakume izateak eta, horrez gain, txinatar jatorrikoak izateak sortzen zien. Horregatik, genero eta etnia bereko kideekin taldea sortuz ahaldu eta kantxetan lekua eskuratzea lortu zuten. Beraz, emakume pilotarien egoeraren antzera, kirola praktikatzeko nahiak nola edo hala jarduera aurrera ateratzeko guneak bilatzera bultzatu zituen. Horrela, arau sozialen aurrean erresistentzia agertzea antzeko egoeran daudenentzako lagungarria izan daiteke, emakumeen artean sareak sortuz eta antzeko egoeran daudenei lagunduz (Shaw, 2001).

Elkartzeko egun eta orduak finkoak izateak ere izan zezakeen eragina jarduerarekiko atxikimenduan, baina ez zatekeen erraza interes eta lehentasun desberdin eta aldakorrek zituen talde batean egun eta ordua adostu eta horiekiko hitza mantentzea. Gainera, zenbat eta partaide gehiago izan, orduan eta zailagoa bihur zitekeen guztien agendek bat egin eta jarduera aurrera ateratzea, Asierrek esan zuen moduan: «Elkartzen bazara talde bat 10 edo 12rekin ba igual egunero ezin dute denek, baina saiatu». Bakoitzaren egutegia kontuan izanez egun eta orduak zehazten saiatzeak norberak bere zereginetan aisialdiko jarduerari tarte

egiteko erraztasunak eman zitzakeen, erregularitasunez praktikatuz eta errutinan txertatuz: «Da finkatzea egun bat heldu zaiguna ongi denoi, nik zer dakit, ordu eta erdi» (Ariane). Aisialdiko golf-talde batean ere, eguna eta ordua finkoa eta adostua izatearen aldekoak ziren. Era horretan golf-saioari lehentasuna ematea errazagoa zitzaien eta haien errutinetan ere, egonkortasuna sentitzen laguntzen zien (Wood eta Danylchuk, 2011).

Pilotariak ere, alde batetik, positibo azaldu ziren elkartzeko zailtasunei aurre egiteko baliabideak bilatzeko prest agertuz. Aisialdiko zailtasunekiko ikuspegia aldatuz joan den antzera (Henderson, 2013), mugetan ardaztu beharrean horien aurrean erresistentzia agertu eta alternatibak bilatzea zen emakume talde honen nahia. Beste alde batetik, ordea, behin baino gehiagotan elkartzen saiatu eta horrek porrotean amaitzen zuela esan zuen Arianek, fundamentu falta eragileztat hartuz: «Daukagu daukagun adina, baina ez dugu fundamenturik. Daukagu fundamentua nahi dugunarentzako».

Ondorioz, parte-hartzaileak eta haien interesak erdigunean kokatzeak jardueraren ezaugarriak zehazteko aukera sor zezakeen, entrenamenduko ariketei zein egutegiari buruzko erabakiak hartuz. Era berean, kontuan hartu behar da kantxetara itzultzeko eskatzen zituzten baldintzetan zalantzak eta ikuspuntu desberdinak azaleratu zirela, eta horrek jardueraren egitura adosteko zailtasunak sor zitzakeen. Hala ere, Gaveyk (2010) zioen moduan, ikuspegi postestrukturalistak munduko esperientzietan dauden eta haiei forma ematen dieten konplexutasun eta kontraesanak sakonago ulertzeko modu bat eskaintzen du.

3.2.2. Seriotasunez baina giro onean

Behin partaideak erdigunean kokaturik, giro ona ere, laguntza handia zen parte-hartzea mantentzeko. Pilotan jokatzen hasi ziren lehen urteak gogora ekartzean klubeko lagunartea nabarmendu zuten, kirolari gozamina gehitzen zion oinarrizko ezaugarritzat hartuz: «Giro ona nik uste dut orokorrean. Nik uste dut joaten ginela gustura denak. Ez dakit, tokatu batekin edo bestearekin, egon atzean edo aurrean, pasatzen zenuen ongi» (Ainhoa).

Beste jarduera edo egoera batzuetan, «talde-kultura» edo «familia» aipatu izan da, talde barruan sortzen den giro atsegin eta bereziari erreferentzia eginez. Horrek, kideen arteko konfiantza eta lotura estua azaleratzen ditu, jardueraz kanpoko kontuez aritzeko gertutasuna sentituz eta elkarri babesa emateko prest agertuz (Green, 1998; Roster, 2007; Craike, Symons, eta Zimmermann, 2009; Wood eta Danylchuk, 2011; Fernandez-Lasa, Usabiaga, eta Castellano, 2015). Pilotariak kantxetatik kanpo kideekin denbora partekatzea gustuko zutela aipatu zuten: «Eta gero gainera baldin bazegoen bazkaria-eta ondoren... Hemen egiten genituen bazkariak [beste herri bateko] topaketan eta» (Ariane). Giro ona sortzea, ordea, partaideen eta haien arteko harremanen araberakoa zen. Horregatik, honekin loturik talde itxia izatea nahiago zuketela adierazi zuten. Hau da, giro ona bermatzeko, parte-hartzaile zehatzak onartuko zituzketen, dagoeneko harreman ona zuten kideekin osatuz taldea. Hala ere, aldi berean gomazko paleta sustatzeko eta jende

gehiago animatzeko beharra aldarrikatu zuten batzuek, kirolak suspertzeko eta indarra hartzeko beharra zuela ikusiz: «Jendea behar da segitzeko horretan, ez dakit nola esan. Gero kexatzen gara gu, dagoela jende gutxi edo dagoela ez dakit zer. Ba hori ere sustatu beharko da nik uste» (Irati). Beraz, ez zuten argi jarduerako parte-hartzaileek sarrera mugatua edo irekia izan behar zuketean. Feminismo postestruturalistaren ikuspegiak babesten duen bezala, parte-hartzaileen ikuspegi-aniztasunak zailtasunen aurrean erresistentzia agertzeko eta ahalduntzeko modu ezberdinak agerraraz baititzake (Shaw, 2001).

Horrez gain, taldeko partaide izateko baldintzetako bat, kirolean gutxieneko esperientzia edo abilezia-maila edukitzea zatekeela aipatu zen. Partaide berri batek abilezia-maila baxuegia izanez gero, bai esperientzia zutenentzat eta baita pilotari berriarentzat ere, egoera deserosoa sor zitekeela aditzera emanez: «Hasi berrirentzako ere izan daiteke arraroa hastea denbora pila bat daraman jendearekin» (Irati). Portugalgo boleibol talde batean, taldean onartuz gero, partaideen arteko abilezia-maila bertsua izatea lehenetsi zuten. Horrekin batera, seriotasunez hartzea garrantzitsua zitzaien, txantxa eta barre uneekin oreka mantenduz. Hau da, jokoan ari ziren bitartean jardueraren eskakizun-maila betez, baina bukatzean elkarren artean giro ona mantenduz (Pacheco eta Stigger, 2016).

Gainera, gutxieneko partaide kopurua elkartzea gustatuko zitzaiekeela adierazi zuten batek baino gehiagok. Lau pertsona edo gehiago elkartuz gero, partida jokatzeke aukera zegokeen eta aurretik aipatu den bezala, entrenamendu fisikoarekin batera, partidak jokatzea gustuko zuten, lagunarteko giroan lehia pizgarri izan zitekeelako. Era berean, lau baino gutxiago elkartzean jarduera aspergarria iruditzen zitzaien batzuei: «Ni elkartuko bagina beti hemen gaudenak, horrela egiteko partida bat bai. Bestela, joateko bi edo hiru, gelditzen zarela hor bakarrik *peloteatzen* eta... buf...» (Ariane). Entrenatzaileak ere, konpromisoa eta gutxieneko partaide kopuruaren beharra argi utzi zuen: «Ba elkartu lau, zer kostatzen da lau, lau pertsona elkartzea eta *venga*, goazen partidu bat botatzera» (Asier).

Bestalde, taldearekiko konpromisoa izatea zailtasunei aurre egiteko baliabide izan daiteke. Izan ere, partaideak erregulartasunez bertaratuko direla ziurtatzeak mesede egin diezaiokelako jarduerarekin hasteari eta horren jarraipenari (Little, 2002). Pilotari ohiek ere, frontoira itzultzeko baldintzen barruan kideen konpromisoari egin zioten erreferentzia:

Baldin badituzu lau, da mendira joatea bezala. Joaten bazara bakarrik ba esaten duzu «gaur joan behar nintzen eta gelditu naiz siestan. Nola ez naizen gelditu inorekin, pikutara». Baina gelditzen bazara jendearekin... [...] Eta dakizu egun horretan duzula pala, orduan aurretik ezin duzu hartu ezta izugarritzko egurra, ezta joan urrutira, daukazu pala eta puntu (Ariane).

Besteei konpromisoa eskatzeaz gain, norberak ardura hori hartzea ere beharrezkoa zitekeela nabarmendu zuten. Hala ere, alderdi honekiko zalantzak azaldu zituzten, lehenago aipatu den bezala, urte batzuen ondoren beste interes batzuk zituztelako eta jarduerara itzultzeak lehentasunetan aldaketak egitea eskatuko zitekeelako.

Beraz, taldearekiko konpromisoa eta giro ona bermatzea erraza ez bazen ere, jarduerarekiko atxikimenduan eragina zuten alderdi nabarmenak ziren emakume pilotarien talde honetan. Horrela, Shoganeke (2002) zioen moduan, zailtasunek eragin positiboa izan dezakete, horiek identifikatu eta aurre egiteko estrategiak bilatzera bultzatzen dituelako partaideak, aisialdiaz gozatzea helburu izanez.

4. Ondorioak

Jasotako datuekin emakume hauek lehiaketako kirolean parte hartzeari zergatik utzi zioten ezagutzea eta beraien behar eta interesetara egokituko litzatekeen ereduak zer ezaugarri izan behar lituzkeen identifikatzea lortu da, hasieran proposatutako helburua betez. Emakumeak bizitza-esperientzia askotarikoak dituzten talde heterogeneotzat ulertzearen ikuspegiarekin bat eginez, pilotari bakoitzak kirola uzteko askotariko arrazoiak izan zituen. Jarduerara itzultzeko proposamenaren aurrean, orokorrean mugei aurre egiteko estrategiak bilatzeko prest agertu ziren, betiere eskaintza haien nahietara egokituta egotearen baldintzapean.

Hala ere, alderdi batzuen aurrean zalantzak eta kontraesanak azaldu ziren, eskaintzaren ezaugarriak zein izan behar zuketean erabat argi geratu gabe. Taldeak nolakoa izan behar zuen, esaterako, ez zuten garbi: batetik, abilezia-maila parekatua zutenak eta ezagunak soilik zirenak onartuko zituzketela esan zutelako; baina, bestetik, kirolaren suspertzeko premia zela eta, gomazko paleta sustatu eta pilotari gehiago izatea komeniko zatekeela onartu zuten. Giro onari eta konpromisoari zegokienez ere, nola bermatu bien arteko oreka? Izan ere, lagunartean eta konfiantzazko giroan sentitzea gustatuko zitzaiekeen eta,aldi berean, seriotasunez aritu nahiko zuketean, aisialdiko jarduera izanik ere, konpromisoa mantenduz eta modu jarraituan jardunez. Horrez gain, pilota utzi zutela urteak igaro zirenez, beste aisialdiko jarduera batzuk txertatu zituzten haien egunerokotasunean. Pilotara itzultzeak, beraz, lehentasunak aldatzea eskatuko ziekeen, ohiturak aldatu eta zereginetan jarduerari garrantzia eman behar izango zioten.

Emakume hauen errealitate-aniztasunak agerian utzi zuen bakoitzak zailtasun desberdinekin egin zuela topo eta etorkizunean horien aurrean erresistentzia agertu eta ahalduntzeko proposamenak ere askotarikoak izan ziren. Alabaina, guztiak izan ziren pilotari eta arrazoi desberdinengatik izan bazen ere, denek utzi zuten jarduera. Beraz, ezaugarri komun horietatik abiatuta eta,aldi berean, bakoitzaren nahiak kontuan hartuta eraiki behar litzateke eskaintza berria. Jarduerarekiko atxikimendua lortu nahi izatekotan ezinbestekoa izango litzateke parte-hartzaileak erdigunean kokatzea eta haien ahotsei indarra ematea, eskaintza sortzearen prozesua konplexua izan litekeela jakinik ere. Horrela, jasotako datuetatik abiatuta, euskal pilotako aisialdiko eskaintza antolatu nahi izatekotan, klubetako entrenatzaile zein arduradunentzat, kirol-teknikarientzat edo aisialdiko eskaintza indartzeko prest leudekeen eragin ororentzat honakoak erabilgarri izan litezke:

- Entrenamenduetan lanketa fisikoa eta lagunarteko partidak tartekatzea. Horrela, batetik gorputz-irudia landu eta bestetik pizgarri izan daitekeen lagunarteko lehiaz gozatzeko.

- Gutxienez lau partaide izatea partida jokatu ahal izateko.
- Giro ona nagusitzea. Giro lehiakorra nagusitzea desatsegina izan daitekeenez, garrantzitsua da konfiantzaz eta giro goxoan aritzea.
- Abilezia-maila parekatua izatea. Pilotarien abilezia-mailen arteko aldea handia bada, batzuentzako aspergarria eta besteentzako zailegia bihur liteke jarduera.
- Lekua, eguna eta ordua finkoak izatea. Frontoian ordua eskatua izatea eta pilotarien artean eguna eta ordua adosturik izatea jarduerari egonkortasuna ematen lagunduko dioten alderdiak dira.
- Taldearekiko konpromisoa izatea. Partaideekiko eta jarduerarekiko konpromisoa izateak jarduerari jarraitutasuna emango lioke.

Etorkizunean interesgarria litzateke talde honi jarraipen bat egitea jarduera fisikoko aisialdi-talde bat sortzeko zer erronka sortzen diren ikusteko eta aurrera egiteko pausoak zein izan daitezkeen ezagutzeko. Era berean, aisialdiko taldea sortuko balitz, orain lehiaketako kirolari direnak jarduera utzi beharrean aisialdiko taldean hasiko liratekeen ikertzea baliagarria litzateke, jardueraz gozatzeko beste eskaintza mota batekiko dauzkaten ikuspuntuak zein diren jakiteko. Horrez gain, pilotari ohi gehiagoren, beste pilota-elkarte batzuetako pilotarien zein dagoeneko aisialdi-talde batean ari direnen bizipenak ezagutzea ere lagungarria izango litzateke.

5. Erreferentziak

- Aitchison, C. (2000): «Poststructural feminist theories of representing Others: a response to the 'crisis' in leisure studies' discourse», *Leisure Studies*, 19(3), 127-144. doi:10.1080/02614360050023044
- , (2005): «Feminist and Gender Research in Sport and Leisure Management: Understanding the Social-Cultural Nexus of Gender-Power Relations», *Journal of Sport Management*, 19, 422-441. doi:10.1123/jsm.19.4.422
- Allender, S.; Cowburn, G. eta Foster, C. (2006): «Understanding participation in sport and physical activity among children and adults: a review of qualitative studies», *Health Education Research*, 21(6), 826-835. doi:10.1093/her/cyl063
- Azurmendi, A. (2009): «Zergatik uzten diote emakumeek kirola egiteari? Eragiten duten aldagai psikosozialak», in Itziar Alonso-Arbiol eta Miriam Gallarin (arg.), *Generoa aztergai Psikologian: egungo ikerketak*, Udako Euskal Unibertsitatea, Bilbo, 235-251.
- Bavinton, N. (2007): «From Obstacle to Opportunity: Parkour, leisure, and the reinterpretation of constraints», *Annals of Leisure Research*, 10(3-4), 391-412. doi:10.1080/11745398.2007.9686773
- Bidonde, M.J.; Goodwin, D.L. eta Drinkwater, D.T. (2009): «Older Women's Experiences of a Fitness Program: The Importance of Social Networks», *Journal of Applied Sport Psychology*, 21(S1), 86-101. doi:10.1080/10413200802595963
- Bonilla-Loyo, E.; Del Valle-Rojas, C. eta Martínez-Bonilla, G. (2012): «El Grupo de Discusión como generador de Discurso Social: Aproximaciones teórico-metodológicas», *Revista Austral de Ciencias Sociales*, 22, 101-114.

- Callejo-Gallego, J. (2002): «Observación, entrevista y grupo de discusión: el silencio de tres prácticas de investigación», *Revista Española de Salud Pública*, 76(5), 409-422.
- Clark, S. (2012): «Being “Good at Sport”: Talent, Ability and Young Women’s Sporting Participation», *Sociology*, 0(0), 1-16. doi:10.1177/0038038511435061
- Craike, M.J.; Symons, C. eta Zimmermann, J.A.M. (2009): «Why do young women drop out of sport and physical activity? A social ecological approach», *Annals of Leisure Research*, 12(2), 148-172. doi:10.1080/11745398.2009.9686816
- Crane, J. eta Temple, V. (2015): «A systematic review of dropout from organized sport among children and youth», *European Physical Education Review*, 21(1), 114-131. doi:10.1177/1356336X14555294
- Engh, M.H. (2011): «Tackling femininity: The heterosexual paradigm and women’s soccer in South Africa», *The International Journal of the History of Sport*, 28(1), 137-152. doi:10.1080/09523367.2011.525311
- Evans, K. eta Anderson, D.M. (2016): «‘It’s never turned me back’: female mountain guides’ constraint negotiation», *Annals of Leisure Research*, 21(1), 1-23. doi:10.1080/11745398.2016.1250649
- Fasting, K. (2017): «Breaking gender stereotypes in sports», in Gudrun Doll-Tepper, Katrin Koenen eta Richard Bailey, *Sport, Education and Social Policy: The State of the Social Sciences of Sport*, Routledge, New York, 5-18.
- Fendt, L.S. eta Wilson, E. (2012): «“I just push through the barriers because I live for surfing”: how women negotiate their constraints to surf tourism», *Annals of Leisure Research*, 15(1), 4-18. doi:10.1080/11745398.2012.670960
- Fernandez-Lasa, U. eta Usabiaga, O. (2019): «Emakumea Pilotari: The Impact of a Recreational Programme Designed with and for Female Basque Pelota Players», *Apunts. Educación Física y Deportes*, 137, 129-141.
- Fernandez-Lasa, U.; Usabiaga, O. eta Castellano, J. (2015): «Emakume pilotariak: gure taldea, gure ordua», *Uztaro*, 93, 5-16.
- Fernandez-Lasa, U.; Usabiaga, O. eta Soler, S. (2019): «Juggling on the court: exploring female Basque pelota players’ experiences and empowerment strategies», *Journal of Gender Studies*, 1-12. doi:10.1080/09589236.2019.1618703
- Flintoff, A. eta Scraton, S.J. (2001): «Stepping into Active Leisure? Young Women’s Perceptions of Active Lifestyles and their Experiences of School Physical Education», *Sport, Education and Society*, 6(1), 5-21. doi:10.1080/713696043
- Fontecha, M. (2003): «Coeducación en el deporte: Un objetivo aún lejano», *Emakunde Aldizkaria*, 51, 10-13.
- García-Calvo, T.; Cervelló, E.; Jiménez, R.; Iglesias, D. eta Moreno-Murcia, J.A. (2010): «Using self-determination theory to explain sport persistence and dropout in adolescent athletes», *Spanish Journal of Psychology*, 13(2), 677-684. doi:10.1017/S1138741600002341
- Gavey, N. (2011): «Feminist poststructuralism and discourse analysis revisited», *Psychology of Women Quarterly*, 35(1), 183-188. doi:10.1177/0361684310395916
- Giblin, H. (2016): «Feminism, Poststructural», *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies*, 1-5. doi:10.1002/9781118663219
- González-Abrisketa, O. (2005): *Pelota vasca: un ritual, una estética*, Editores Muelle de Uribitarte, Bilbao.
- , (2013): «Cuerpos desplazados. Género, deporte, y protagonismo cultural en la plaza vasca», *Revista de Antropología Iberoamericana*, 8(1), 83-110.
- Green, E. (1998): «“Women doing friendship”: an analysis of women’s leisure as a site of identity construction, empowerment and resistance», *Leisure Studies*, 17(3), 171-185. doi:10.1080/026143698375114

- Henderson, K.A. (2013): «Feminist Leisure Studies», *Routledge Handbook of Leisure Studies*, 26-39. doi:10.4324/9780203140505.ch3
- Iwasaki, Y. eta Havitz, M.E. (2004): «Examining Relationships between Leisure Involvement, Psychological Commitment and Loyalty to a Recreation Agency», *Journal of Leisure Research*, 36(1), 45-72. doi:10.1080/00222216.2004.11950010
- Joncheray, H.; Level, M. eta Richard, R. (2016): «Identity socialization and construction within the French national rugby union women's team», *International Review for the Sociology of Sport*, 51(2), 162-177.
- Jun, J. eta Kyle, G.T. (2012): «Gender Identity, Leisure Identity, and Leisure Participation», *Journal of Leisure Research*, 44(3), 353-378. doi:10.1080/00222216.2012.11950269
- Kerr, J.H.; Fujiyama, H. eta Campano, J. (2002): «Emotion and Stress in Serious and Hedonistic Leisure Sport Activities», *Journal of Leisure Research*, 34(3), 272-289. doi:10.1080/00222216.2002.11949972
- Kyle, G.T. eta Chick, G. (2004): «Enduring leisure involvement: The importance of personal relationships», *Leisure Studies*, 23(3), 243-266. doi:10.1080/0261436042000251996
- Leipert, B.; Scruby, L. eta Meagher-Stewart, D. (2014): «Sport, Health, and Rural Community: Curling and Rural Women: A National Photovoice Study», *Journal of Rural and Community Development*, 9(4), 128-143.
- Little, D.E. (2002): «Women and Adventure Recreation: Reconstructing Leisure Constraints and Adventure Experiences to Negotiate Continuing Participation», *Journal of Leisure Research*, 34(2), 157-177. doi:10.1080/00222216.2002.11949967
- Maya-Frades, V. (2004): «Ocio y tiempo libre de la mujer rural», *Cuadernos de realidades sociales*, 63-64, 85-100.
- Migliaccio, T.A. eta Berg, E.C. (2007): «Women's participation in tackle football: An exploration of benefits and constraints», *International Review for the Sociology of Sport*, 42(3), 271-287. doi:10.1177/1012690207088111
- Monforte, J. eta Úbeda-Colomer, J. (2019): «"Como una niña": un estudio provocativo sobre estereotipos de género en educación física», *Retos*, 36, 74-79.
- Moreno-Murcia, J.A.; Marcos-Pardo, P.J. eta Huéscar, E. (2016): «Motivos de Práctica Físico-Deportiva en Mujeres: Diferencias entre Practicantes y no Practicantes», *Revista de Psicología del Deporte*, 25(1), 35-41.
- O'Reilly, N.; Brunette, M. eta Bradish, C. (2018): «Lifelong Female Engagement in Sport», *Journal of Applied Sport Management*, 10(3), 15-30.
- Pacheco, A.C. eta Stigger, M.P. (2016): «"It's leisure, alright, but it's serious": Notes on leisure from the daily life of a master league women's volleyball team», *Movimento*, 22(1), 129-142. doi:10.22456/1982-8918.52205
- Rapley, T. (2014): *Los análisis de la conversación, del discurso y de documentos en Investigación Cualitativa*, Morata, Madrid.
- Roberts, K. (2006): *Leisure in contemporary society*, (2. arg.) Cabi Publishing, Wallingford, Oxfordshire, Ingalaterra.
- Roessler, K.K. eta Muller, A.E. (2018): «"I don't need a flat tummy; I just want to run fast" - self-understanding and bodily identity of women in competitive and recreational sports», *BMC Women's Health*, 18(146), 1-10. doi:10.1186/s12905-018-0639-4
- Roster, C.A. (2007): «"Girl power" and Participation in Macho Recreation: The Case of Female Harley Riders», *Leisure Sciences*, 29(5), 443-461. doi:10.1080/01490400701544626
- Schmidt, C. (2004): «The Analysis of Semi-structured Interviews», In *A companion to qualitative research*, Sage Publications, Londres, 253-258.

- Shannon, C.S. (2016): «Exploring Factors Influencing Girls' Continued Participation in Competitive Dance», *Journal of Leisure Research*, 48(4), 284-306. doi:10.18666/JLR-2016-V48-I4-6601
- Shaw, S. M. (2001): «Conceptualizing Resistance: Women's Leisure as Political Practice», *Journal of Leisure Research*, 33(2), 186-201. doi:10.1080/00222216.2001.11949937
- Shogan, D. (2002): «Characterizing constraints of leisure: A Foucaultian analysis of leisure constraints», *Leisure Studies*, 21(1), 27-38. doi:10.1080/02614360110117890
- Sisjord, M.K. (2013): «Women's snowboarding - some experiences and perceptions of competition», *Leisure Studies*, 32(5), 507-523. doi:10.1080/02614367.2012.685334
- Thorpe, H. (2009). «Bourdieu, feminism, and female physical culture: Gender reflexivity and the habitus-field complex», *Sociology of Sport Journal*, 26(4), 491-516.
- Vicente-Pedraz, M. eta Brozas-Polo, M.P. (2017): «Sexo y género en la contienda identitaria del deporte. Propuesta de un debate sobre la competición deportiva multigénero», *Cultura, Ciencia y Deporte*, 12(35), 101-110.
- Wearing, B. (1998): *Leisure and feminist theory*, Sage Publications, Londres, UK.
- Wood, L. eta Danylchuk, K. (2011): «Playing Our Way: Contributions of Social Groups to Women's Continued Participation in Golf», *Leisure Sciences*, 33(5), 366-381. doi:10.1080/01490400.2011.606778
- , (2012): «Constraints and Negotiation Processes in a Women's Recreational Sport Group», *Journal of Leisure Research*, 44(4), 463-485. doi:10.1080/00222216.2012.11950274
- Zou, S. (Sharon) eta Scott, D. (2017): «Constraints to Pickup Basketball Participation among Chinese American Women», *Leisure Sciences*, 0(0), 1-20. doi:10.1080/01490400.2016.1274247

